

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Філологічний факультет

Кафедра філософії та культурології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан філологічного факультету

/проф. Борис БУНЧУК/

“ 12 ” серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

ІСТОРІЯ ФІЛОСОФІЇ

обов'язкова

Освітньо-професійна програма «Богослов'я»

Спеціальність 041 Богослов'я

Галузь знань 04 Богослов'я

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

філологічний факультет

Мова навчання українська

Чернівці 2024 рік

Робоча програма навчальної дисципліни Історія та віровчення РКЦ складена відповідно до освітньо-професійної програми «Богослов'я», спеціальності 041 Богослов'я, першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затвердженої Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (Протокол № 4 від «24» квітня 2023 р.).

Розробник: **Рупташ Ольга Василівна**, доктор філософських наук, доцент кафедри філософії та культурології

Викладач: **Рупташ Ольга Василівна**, доктор філософських наук, доцент кафедри філософії та культурології

Погоджено з гарантом ОП і затверджено на засіданні кафедри філософії та культурології

Протокол № 1 від «12» серпня 2024 року

Завідувач кафедри філософії та культурології

(підпис)

Ольга РУПТАШ

Схвалено методичною радою філологічного факультету

Протокол № 1 від «12» серпня 2024 року

Голова методичної ради філологічного факультету

(підпис)

Алла АНТОФІЙЧУК

МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ – формування у здобувачів вищої освіти навичок аналітичного, критичного і системного мислення на основі знань з історії розвитку світоглядних проблем та способів їхнього розв’язання від античності до ХХ ст., цілісної картини розвитку людства, крізь призму провідних ідей і концепцій; засад для розуміння себе та інших, усвідомлюючи роль попередніх поколінь у формуванні світогляду сучасних людей.

Пререквізити. Для успішного засвоєння навчального матеріалу та досягнення програмних результатів навчання студентам потрібно актуалізувати шкільні знання з історії, мови та літератури, правознавства тощо. Історія філософії як навчальна дисципліна закладає підвалини для подальшого вивчення філософії (її сучасних відповідей на світоглядні питання), а також низки фахових дисциплін, зокрема вступу до богословських наук, фундаментального богослов’я та апологетики, практичного богослов’я та ін.

КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, студенти мають оволодіти такими компетентностями й досягти програмних результатів:

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов’язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати духовні, моральні, культурні, освітні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК5. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК6. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК8. Здатність працювати автономно.

СК1. Здатність здійснювати аналіз текстів Святого Письма, священних текстів та богословської літератури із застосуванням методів богослов’я та інших наук.

СК2. Здатність визначати взаємодії та взаємозв’язки між богословськими традиціями, оцінювати суспільну і культурну роль богослов’я в історичному та сучасному контекстах.

СК3. Здатність аналізувати й характеризувати усталені та нові богословські традиції, богослужбові та релігійноправові практики.

СК5. Здатність застосовувати богословські знання в професійній діяльності та суспільному житті відповідно до віроповчальних та морально-етичних засад і принципів.

СК6. Здатність розпочинати і проводити діалог із виразниками різних богословських традицій та представниками суспільства.

СК7. Здатність вести просвітницьку діяльність в галузі богослов’я.

СК8. Здатність проводити консультативну і експертноаналітичну діяльність в галузі богослов’я.

ПРН3. Набути навичок осмислення богословських питань у контексті викликів сучасності.

ПРН6. Мати концептуальні знання гуманітарних та соціальних наук, необхідні для критичного осмислення теорій, принципів, методів і понять у сфері богослов’я.

ПРН7. Аналізувати історію виникнення, основні етапи формування, структуру та принципи тлумачення Святого Письма та інших священних текстів в історичному, соціальному, філологічному, канонічному і культурному контекстах.

ПРН8. Розуміти взаємозв’язки богословських традицій та їх роль в історичному і сучасному контексті.

ПРН9. Розуміти специфіку усталених та нових богослужбових (літургійних), духовних (молитовних) та релігійно-правових практик богословських традицій.

ПРН10. Аналізувати першоджерела та наукові праці, визначальні для оформлення богословських традицій.

ПРН13. Пояснювати основи, принципи і методи богослов'я та застосовувати їх у практичній діяльності.

Відповідно, студенти повинні *знати*:

- основні поняття та категорії, представлені у філософських концепціях минулого;
- головні персоналії та філософські школи від часу виникнення філософії до ХХ століття;
- провідні філософські концепції та напрямки (за період від 6 ст. до Р.Х. до ХХ ст.);
- основні періоди, які виокремлюють в історії філософії, їхні характеристики на основі аналізу та порівняння філософських проблем та способів їхнього розв'язання;

вміти:

- знаходити, класифікувати та аналізувати інформацію;
- аналізувати та інтерпретувати гуманітарний текст: виокремити та відтворити смислову структуру тексту, оцінити послідовність та валідність аргументації, виділити продуктивні ідеї;
- встановлювати зв'язок між окремими твердженнями в загальній системі переконань, а також між філософськими ідеями й духовно-культурним розвитком людства;
- порівнювати різні підходи до розв'язання світоглядних проблем;
- дискутувати на запропоновані теми;
- аргументувати власну позицію;
- використовувати філософські ідеї у своїй навчальній, науково-пізнавальній, суспільно-політичній та громадській діяльності;

розвивати:

- відкритість, здатність сприймати та враховувати зауваги, оптимізувати власну позицію в процесі обговорення, налаштованість на діалог, залучення у власні міркування висловлених слухних ідей,

розуміти:

- зміст повідомлення, прочитаного тексту, логіку його побудови та аргументації позицій;
- форми та засоби філософського дискурсу для обґрунтування світогляду, вдосконалення культури мислення, етичного міркування й діяльності;
- сенс інтелектуального й соціокультурного призначення філософії, її пізнавальних, етичних і культурних можливостей, історичної ролі.

ОПИС ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Загальна інформація про розподіл годин

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	1	2	3	90	2	16	-	14	-	60	-	екзамен

ДИДАКТИЧНА КАРТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		лек	сем	інд	с.р.		л	сем	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

Змістовий модуль 1: Становлення філософської проблематики									
Тема 1. Історія філософії як історія розв'язання смисложиттєвих проблем	8	2	-		6				
Тема 2. Філософія у Стародавніх Індії та Китаї	12	2	2		8				
Тема 3. Космоцентризм і антропоцентризм у давньогрецькій філософії	12	2	2		8				
Тема 4. Геоцентризм середньовічної філософії	12	2	2		8				
Разом за ЗМ1	44	8	6		30				
Змістовий модуль 2. Зміна світоглядних парадигм і способів пізнання істини									
Тема 5. Людиновимірність філософії у добу Відродження	10	2	2		6				
Тема 6. Проблеми методології наукового пізнання у філософії Нового часу	12	2	2		8				
Тема 7. "Розум" на авансцені європейської філософії	12	2	2		8				
Тема 8. Основні напрями розвитку філософії у XIX-XX ст.	12	2	2		8				
Разом за ЗМ 2	46	8	8		30				
Усього годин	90	16	14		60				

ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ З ПЕРЕЛІКОМ ПИТАНЬ

Тема 1. Історія філософії як історія розв'язання смисложиттєвих проблем

Предмет філософії. Філософія як форма світоглядного знання. Структура світогляду. Специфіка східного і західного типів світогляду. Різновиди світогляду.

Де і коли виникла філософія? Гносеогенна і міфологенна гіпотези.

Історія філософії як наука і навчальна дисципліна. Предмет, об'єкт і методи історії філософії. Мета і завдання навчальної дисципліни, компетентності та ПРН.

Тема 2. Філософія у Стародавніх Індії та Китаї

Духовні джерела Стародавньої Індії – Веди, Упанішади та Брагмани.

Китайське П'ятикнижжя (У-цзінь).

Ортодоксальні філософські школи у Стародавній Індії (міманса і веданта, санкх'я, ньяя, вайшешіка, йога Патанджалі).

Неортодоксальні давньоіндійські філософські школи (буддизм, джайнізм, чарвака та локаята).

Філософія у Стародавньому Китаї (моїзм, даосизм, легізм, конфуціанство, дзен-буддизм).

Тема 3. Космоцентризм і антропоцентризм у давньогрецькій філософії

Іонійська натурфілософія (Фалес, Анаксимандр, Анаксимен, Геракліт).

Софісти (Протагор, Горгій, Антифонт, Продік, Гіппій).

Проблема знання у філософії Сократа. Маєвтика і метод діалогу.

Вчення про ідеї Платона. Істина і гадка. Уявлення про ідеальну державу. Етика чеснот (Сократ, Платон).

Енциклопедичність філософії Аристотеля. Формальна логіка. Джерела знання.

Тема 4. Теоцентризм середньовічної філософії

Світоглядні засади християнства. Апологія християнства Юстином-мучеником.

Патристика – розробка біблійного послання та філософування у вірі

(Августин Блаженний).

Схоластична філософія:

а) розум і віра як визначальні принципи формування перших шкіл і університетів у Європі;

б) філософія та теологія Томаса Аквінського;

в) “бритва Оккама”;

г) проблема універсалій: реалізм і номіналізм.

Тема 5. Людиновимірність філософії у добу Відродження

Природне самоутвердження людини у філософії Відродження.

Свобода волі проти фаталізму. Соціально-політичні вчення. Утопії Т.Мора та Т. Кампанелли. Політичний реалізм Н. Макіавеллі.

Наукова революція – чинник зміни світоглядних пріоритетів.

Тема 6. Проблеми методології наукового пізнання у філософії Нового часу

“Філософія справ” Френсіса Бекона. Проблеми методології наукового пошуку.

Емпіричні дані й теоретичні аргументи.

Методичний сумнів Рене Декарта. “Cogito ergo sum”.

Розвиток емпіризму (Т.Гоббс, Дж.Локк, Дж.Берклі, Д.Г’юм).

Тема 7. “Розум” на авансцені європейської філософії

Просвітництво – оптимістична філософія прогресу.

Діяльна людина і діяльний дух у німецькій філософії XVIII–XIX ст.

Коперніканський переворот І.Канта. Відмінність між мораллю і моральністю. Моральні антиномії. Категоричний імператив – метанорма кантівської етики. Принцип автономії.

Метафізичні побудови Б.Спінози, Г.Лейбніца.

Тема 8. Основні напрями розвитку філософії в XIX–XX ст.

Панлогізм ідеалістичної філософії Г.В.Гегеля. Критика гегелівського панлогізму С.К’єркегором і А.Шопенгауером. Ніцше – пророк долі Європи XX століття.

Загальна характеристика позитивізму (О.Конт, Г.Спенсер, Дж.Ст.Мілл).

Філософські погляди К.Маркса.

Проблема людини у філософії екзистенціалізму (К.Ясперс, Ж.-П.Сартр, А.Камю).

Революційне тлумачення свідомості людини у психоаналізі З.Фрейда, К.Г.Юнга та Е.Фромма).

Прагматизм – провідний напрям філософії у США (Ч.С.Пірс, У.Джемс).

Постмодернізм: філософія і культура (Ж.Дерріда, М.Фуко, Ж.-Ф. Ліотар, Ж.Бодріяр).

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ІЗ ПЕРЕЛІКОМ ПИТАНЬ**Тема 1. Виникнення філософії у Стародавньому світі.**

Види роботи: усні та письмові відповіді.

Поняття філософії та предмет історії філософії.

Духовні джерела Стародавньої Індії – Веди, Упанішади та Брагмани.

Ортодоксальні філософські школи у Стародавній Індії (міманса і веданта, санх’я, ньая, вайшешіка, йога Патанджалі).

Неортодоксальні давньоіндійські філософські школи (буддизм, джайнізм, чарвака та локаята).

Китайське П’ятикнижжя (У-цзінь).

Філософія у Стародавньому Китаї (моїзм, даосизм, легізм, конфуціанство, дзен-буддизм).

Тема 2. Філософія античності

Види роботи: усні та письмові відповіді, тестування.

Іонійська натурфілософія (Фалес, Анаксимандр, Анаксимен, Геракліт).

Проблема знання у софістів та філософії Сократа.
 Діалог як метод пізнання і форма філософування (Сократ, Платон).
 Енциклопедичність філософії Аристотеля.
 Етика чеснот.

Тема 3. Середньовічна філософія

Види роботи: усні та письмові відповіді, тестування.

Теоцентризм середньовічної філософії.

Апологія християнства та вчення Отців церкви (Юстин Мученик, Бл. Августин та Василій Великий (Кесарійський), Григорій Богослов (Назіанзин) та Іван Золотоустий).

Свобода волі людини у християнській традиції.

Схоластична філософія (Ансельм Кентерберійський, Томас Аквінат, Йоан Дунс Скот, Вільям Оккам).

Тема 4. Філософія Нового часу

Види роботи: усні та письмові відповіді, тестування.

Методичний сумнів Рене Декарта.

Розвиток емпіризму (Ф.Бекон, Д.Г'юм).

Метафізичні побудови 17-18 ст. (Г.Ляйбніц, Б.Спіноза).

Тема 5. Раціоналізм у філософії 17-19 ст.

Види роботи: усні та письмові відповіді, тестування.

Коперніканський переворот І.Канта.

Гегелівський панлогізм і діалектика.

Критика метафізичних систем.

Тема 6. Філософія 19 ст.

Види роботи: усні відповіді, тестування.

Ірраціоналізм.

Ніцше – пророк долі Європи ХХ століття.

Започаткування позитивізму (О.Конт, Г.Спенсер, Дж.Ст.Мілль).

Соціально-філософські погляди К.Маркса.

Тема 7. «Відкриття» філософії ХХ ст.

Види роботи: усні відповіді, диспут.

Проблема людини у філософії екзистенціалізму

Революційне тлумачення свідомості людини у психоаналізі

Прагматизм – провідний напрям філософії у США (Ч.С.Пірс, У.Джемс).

Постмодернізм: філософія і культура (Ж.Дерріда, М.Фуко, Ж.-Ф. Ліотар, Ж.Бодріяр).

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота студентів спрямована на засвоєння й узагальнення знань з НД «Історія філософії», розвиток компетентностей та досягнення ПРН. До неї належать такі види робіт, як опрацювання лекційного матеріалу, рекомендованої літератури, підготовка до семінарських занять, дискусій та обговорень, диспуту, а також виконання навчальних і творчих завдань, розв'язування тестів.

Ти жде нь	Назва теми	к-ть год.	Проблематика, форма контролю, кількість балів
1	Філософія як світоглядне знання і спосіб розв'язання світоглядних проблем	4	Соціокультурні передумови становлення філософії в різних частинах світу (реферативна доповідь – до 1 стор.) / до 2 балів.

			<p>Зв'язок філософії з наукою і мистецтвом, релігією і політикою та іншими суспільними сферами (підготуватись до дискусії на задану тему – до 10 хв.: аналітична доповідь до 3 хв.; запитання і відповіді на зауваження опонентів – до 7 хв.) / до 3 балів.</p> <p>Методи історичного викладу філософського процесу: хронологічний опис і біографічні дані; концептуальний і культурологічний підходи до розгляду історії філософії (аналітична доповідь до 3 хв.) / до 3 балів.</p>
2	Філософія у Стародавній Індії	4	<p>Особливі риси давньоіндійської філософії (мультимедійна презентація – до 6 слайдів) / до 2 балів.</p> <p>Принцип бездіяльності у давньосхідній філософії (реферативна доповідь – до 1 стор.) / до 2 балів.</p> <p>Підстави для порівняння медитації та спекуляції у східній і західній практиках філософування (аналітична доповідь до 3 хв., дискусія – до 5 хв.) / до 3 балів.</p>
3	Філософські школи у Стародавньому Китаї	2	Проблема взаємин людини і суспільства у філософії конфуціанства (аналітична таблиця) / до 2 балів.
4	Давньогрецька філософія	6	<p>Виникнення давньогрецької філософії: еволюція чи революція світогляду? (аналітична доповідь – до 3 хв., дискусія – до 5 хв.) / до 3 балів</p> <p>Сумірність категорій “ідея” і “рiч” у філософії Платона та “форма” і “матеріал” у філософії Аристотеля (аналітична доповідь – до 3 хв., дискусія – до 7 хв.) / до 3 балів.</p> <p>Аналіз уривку з праці Аристотеля «Категорії» (Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення). С.88- 98) (конспект) / до 3 балів.</p>
5	Теоцентризм середньовічної філософії	4	<p>Структура і концепція Біблії (реферативна письмова робота – до 1 стор.) / до 2 балів</p> <p>Нікейський символ віри і золотий вік патристики (реферативна доповідь – до 1 стор.) / до 2 балів.</p> <p>Обґрунтування свободи людини у християнській традиції (аналіз уривку зі «Сповіді» Бл.Августина, конспект) / до 3 балів.</p>
6	Схоластична філософія	2	Докази існування Бога у схоластичній філософії (аналітична таблиця) / до 2 балів.
7	Доба Відродження – доба героїв	2	Обґрунтування природного права мислителями Відродження (компаративний аналіз і доповідь до 3 хв.) / до 3 балів.
8	Філософія Нового часу	4	<p>Аналіз уривку з праці Р. Декарта «Метафізичні розмисли» (Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення). С.59-73) (конспект) / до 3 балів.</p> <p>Механіцизм – новий образ світу. Порядок світу та існування Бога в роздумах І.Ньютона (реферативна доповідь до 2 стор.) / до 3 балів</p>

9	Філософські системи Нового часу як відповіді на світоглядні дилеми	6	Вияви ірраціоналізму у філософії Д.Г'юма (реферативна доповідь) / до 2 балів. Б. Паскаль: між вірою та розумом – вибір на користь Бога (есе – до 2 стор.) / до 3 балів. Аналіз уривку з праці Дж. Локка «Два трактати про врядування» (Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення). С.561-574) (конспект) / до 2 балів.
10	Діяльна людина і діяльний дух у німецькій філософії XVIII– XIX ст.	6	Аналіз уривків з праць І. Канта «Критика чистого розуму» (до 2 балів) та Г.Гегеля «Наука логіки» (до 2 балів) (Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення). С.99-122; 311-320; 480-490) (конспект). Аналіз уривку з праці В.Дільтея «Типи світогляду і виявлення їх у метафізичних системах» (Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення). С.150-173) (конспект) / до 2 балів.
11	Протистояння «диктатурі» раціоналізму	4	Праця С.К'єркегора «Страх і трепет» (анотація) / до 2 балів. Аналіз уривку з праці Ф.Ніцше «Генеалогія моралі» (Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення). С.132-140) (конспект) / до 2 балів.
12	Витоки соціально-філософської проблематики сучасності	6	Аналіз уривку з праць К.Маркса «До критики політичної економії» та/або «Приватна власність і комунізм» (Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення). С.414-418; 514- 525) (конспект) / до 3 балів. Філософія діалогу М.Бубера (анотація – до 1 стор.) (конспект) / до 2 балів.
13-15	Психоаналіз, екзистенціалізм і постмодернізм: спільні і відмінні риси	10	Аналіз уривку з праці З.Фройда «Я та Воно» (Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення). – С.293-302) (конспект) / до 3 балів. Революційне тлумачення свідомості людини у психоаналізі (дискусія – до 10 хв.) / до 3 балів. Уривок з праці Ж.-П.Сартра «Екзистенціалізм – це гуманізм» (Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення). С.206-216) (анотація) / до 2 балів. Аналіз уривку з праці Е.Фромма «Анатомія людської деструктивності» (Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення). С.270-279) (конспект) / до 2 балів. Аналіз уривків з праці Жана Бодріярі «В тіні Мовчазної більшості, чи Кінець соціального» (URL : http://kyiv-heritage.com/sites/default/files/%D0%91%D0%BE%D0%B4%D1%80%D1%96%D1%8F%D1%80%201982%20%D0%9D%D0%BE%D0%BD%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D1%96%D0%B7%D0%BC%2015%D1%81.pdf) (конспект) / до 3 балів.

Контроль виконання та оцінювання завдань, винесених на самостійне опрацювання, проводиться у процесі вивчення тем кожного змістового модуля під час семінарських занять та на платформі Мудл.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

В освітньому процесі використовуються традиційні (лекції, семінари) й сучасні інтерактивні методи навчання (дискусії, ігри, диспут), цифрові технології (на платформі Електронного навчання ЧНУ), спрямовані на досягнення освітньої мети й прогнозованих програмних результатів.

Зокрема:

- вербальні методи (лекція, дискусія, диспут, бесіда, консультація тощо);
- наочні методи (презентації, ілюстрації, відеоматеріали тощо);
- робота з різними джерелами інформації: філософські праці, навчально-методична, наукова література та інтернет-ресурси;
- інтерактивні методи (робота в малих групах, проблемно-пошуковий метод, ситуаційний аналіз, моделювання життєвих ситуацій, диспут);
- електронні засоби навчання (курс на платформі Мудл);
- самостійна робота за програмою навчальної дисципліни.

СИСТЕМА КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Засоби діагностики успішності навчання

Для поточного контролю: заслуховування доповідей та повідомлень на семінарських заняттях, термінологічні диктанти, тести, виступи під час диспуту.

Для контролю самостійної роботи: тестування, анотації опрацьованих першоджерел, усні та письмові аналітичні й реферативні доповіді / порівняльні таблиці / конспекти, есе.

Для підсумкового контролю: екзамен.

Форми поточного контролю та кількість балів за їх виконання

У курсі «Історія філософії» передбачено роботи, які є обов'язковими для виконання та ті, що виконуються за бажанням студентів. Обов'язкові завдання передбачають можливість набрати певну кількість балів, якої вистачить на достатній рівень. Для того, щоб досягти більш високого рівня, потрібно виконувати і необов'язкові види робіт. Перелік видів робіт та передбачена за їх виконання кількість балів наводяться у таблиці.

№ п/з	Контрольні заходи	Обов'язкові або заохочувальні	Максимальна кількість балів за контрольний захід
1	Участь у обговореннях на лекціях	Заохочувальне оцінювання	до 3%
2	Робота на семінарських заняттях	Обов'язково	до 15%
3	Виконання тестів	Обов'язково	до 8%
4	Командна участь у диспуті / груповому проекті	Обов'язково	до 4%
5	Навчальні та творчі завдання	Обов'язкові і за бажанням	до 20% до 10%
9	Підготовка тез до наукової конференції (за проблематикою на стику філософії та богослов'я)	За бажанням, при взаємодії з викладачем	до 10 балів (в межах 60% усіх балів за курс)
10	Підсумковий тест / усний залік	Обов'язково	40%

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)								Кількість балів за екзамен	Сумарна кількість балів
Змістовий модуль 1 (30 балів)				Змістовий модуль 2 (30 балів)					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8		
7	7	8	8	7	7	8	8	40	100

T1, T2 ... T8 – теми у змістових модулях.

Підсумковий семестровий контроль з навчальної дисципліни проводиться у формі усного екзамену за білетами та тестового завдання (10 питань).

Максимальна кількість балів, яка може бути нарахована за екзамен – 40 балів.

Білет складається з 2-х питань (кожне до 15 балів) та тестового завдання (до 10 балів).

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Усна відповідь студентки/студента на екзамені оцінюється за такою шкалою:

25-30 балів – високий (творчий) рівень навчальних досягнень студентки/студента характеризується засвоєнням не лише суттєвих ознак категорій і понять, а й розумінням їхніх зв'язків з іншими; знання узагальнені, системні, студент здатний використовувати їх у нестандартних ситуаціях; у розумінні та викладі навчального матеріалу студент виявляє науковий підхід і творчі здібності, всебічне, систематичне й глибоке знання матеріалу; студент вміє визначати і виокремлювати смислові та методологічні відмінності філософії від інших форм мислення, зіставляти різні філософські традиції, встановлювати їх особливості; демонструє обізнаність у головних періодах розвитку філософських ідей, специфіці розв'язання світоглядних проблем у різні періоди історії; відповідає упевнено, не прив'язана/ий до записів; відповіді на питання вичерпні, вирізняються повнотою і точністю використаних термінів, матеріал викладається послідовно й логічно; студентка/студент вичерпно відповідає на додаткові запитання викладача. (Викладач має право поставити до трьох питань за змістом навчальної програми дисципліни, а не лише за темою питань, сформульованих у білеті).

19-24 балів – достатній (конструктивно-варіативний) рівень навчальних досягнень характеризується знанням суттєвих ознак понять і категорій, студентка/студент вільно оперує ними, тобто відтворює стандартний перелік відомостей про філософські системи, школи, однак їхнє розуміння не пов'язане з реальними історичними подіями і життєвими ситуаціями; знання не узагальнені, студентка/студент не вміє переносити їх і використовувати в інших ситуаціях, при цьому виявляє досить повні знання матеріалу, не припускається у відповідях суттєвих неточностей, засвоїла/в основну літературу, рекомендовану навчальною програмою, іноді послуговується попередніми записами, дає повні відповіді на додаткові запитання викладача.

11-18 балів – середній (репродуктивний) рівень навчальних досягнень: студентка/студент знає основні ознаки поняття чи категорії, здатна/ий відтворити основні відомості про історичні періоди розвитку філософії, філософські системи, школи, персоналії, володіє елементарними вміннями навчальної діяльності, виявляє знання та вміння, достатні для подальшого навчання і роботи за спеціальністю; увага студентки/студента прикута до записів, зроблених під час підготовки до усної відповіді; студентка/студент припускається помилок, відповіді не повно розкривають світоглядні проблеми та шляхи їхнього розв'язання; відповідає на додаткові поставлені запитання з помилками, однак спроможна/ий за допомогою екзаменатора виправити їх.

1-10 балів – низький (рецептивно-продуктивний) рівень навчальних досягнень характеризується дифузно-розсіяним уявленням про категорії та поняття, на основі яких студентка/студент відрізняє їх від інших; студентка/студент відповідає, читаючи зроблені під час підготовки до усної відповіді записи, без допомоги яких у матеріалі орієнтується слабо, допускає принципові помилки; відповідає на додаткові поставлені запитання тільки за допомогою підказок екзаменатора, відповіді не розкривають сутність проблем, сформульованих у питаннях.

0 балів – студентка/студент не розкриває сутність проблем, сформульованих у білеті, або торкається питань поверхово чи фрагментарно, не розкриваючи їх сутності. На додаткові запитання викладача відповіді не може.

Загальна оцінка знань і вмінь студентки/студента виставляється за суму балів за змістові та підсумковий модуль і не може перевищувати 100 балів.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим опрацюванням освітньої компоненти до перескладання

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Поміркуйте, що є центром координат для визначення людиною свого місця у світі?
2. Які проблеми ми називаємо світоглядними? Поясніть чому.
3. Для якого типу світогляду притаманний синкретизм? Аргументуйте свою відповідь.
4. Який тип світогляду розглядає світ як роздвоєний, світ подвійної природи?
5. Для якого типу світогляду характерне чітке розмежування людини і світу?
6. Де, коли і чому виникає філософія як систематизована форма теоретичного світогляду?
7. Як вивчення історії світової філософії сприяє становленню особистості?
8. Які вміння та якості розвиває філософська дискусія?
9. Які філософські принципи знаходяться в основі вашого світогляду?
10. Назвіть найдавніші пам'ятки індійської літератури.
11. Як називається дух, душа в індійській ведичній традиції?
12. Який зміст має поняття "джина" в філософії джайнізму?
13. Які філософські проблеми розглядаються в текстах Упанішад?
14. Які можливі шляхи виходу з сансари практикують давньоіндійські філософські школи?
15. Розкрийте зміст вчення про чотири шляхетні істини.
16. Що спільного у різних філософських напрямках Давньої Індії?

17. Вислів “Усе під небом” характеризує світогляд давніх китайців загалом чи лише певний напрям у давньокитайській філософії?
18. Які передумови виникнення конфуціанства у Давньому Китаї?
19. Розкрийте значення принципу “чжун-юн” (золота середина).
20. Які характеристики покладені в основу об’єднання вчень давньогрецьких філософів у Мілетську школу натурфілософії?
21. Що вирізняє Анаксимандра серед інших “мілетців”?
22. Якого змісту надав Геракліт давньогрецькому слову “логос”?
23. Який давньогрецький філософ започаткував філософську антропологію?
24. Наведіть аргументи на захист раціоналістичної моралі Сократа?
25. Що спільного у сократичній маевтиці та платонівському анамнезисі?
26. Як Платон обґрунтував заборону приватної власності в теорії держави?
27. Що змусило Аристотеля сказати “Платон – мені друг, але істина – дорожча”?
28. Який зміст поняття “Бог” у філософії Аристотеля?
29. Що означає термін “метафізика”, введений для позначення вчення Аристотеля?
30. Які аргументи на захист християнства наводили апологети?
31. До кого зверталися перші християнські мислителі з апологією свого віровчення?
32. Як ви розумієте вислів Тертуліана: “Вірую, тому що абсурдно”?
33. Як тлумачить Св. Августин основні догмати християнства?
34. Як визначає Св. Августин онтологічний статус зла?
35. Назвіть чинники формування перших освітніх закладів у Середні віки?
36. Яку роль зіграли платонізм і аристотелізм у традиціях середньовічної філософії?
37. Які способи доказу існування Бога запропонував Т.Аквінський?
38. Як розв’язувалося протистояння віри та розуму в Середньовіччі?
39. Яке значення мала суперечка щодо буття універсалій для розвитку схоластичної філософії?
40. Що зумовило інтерес до античної спадщини у XIV столітті?
41. Які античні ідеї відродилися у філософії Ренесансу?
42. Як змінився статус релігії в культурі Відродження?
43. Які світоглядні зміни відобразилися в концепції гуманізму?
44. На яких соціальних сферах відобразився процес секуляризації?
45. Які світоглядні зміни принесла наукова революція?
46. Яке значення науковому прогресові надавав Ф.Бекон?
47. Як Декарт дійшов висновку: «Я мислю, отже, я існую»?
48. Що означає дуалізм душі і тіла в картезіанстві?
49. Які наслідки механіцизму для історії розвитку наукового знання, та які зміни відбулись у ставленні до природи?
50. У чому полягає проблема протистояння раціоналізму й емпіризму?
51. Чи стало Відродження добою переходу від теоцентризму до антропоцентризму?
52. Яка головна функція розуму в ученні просвітників?
53. Розкрийте сутність ідеї прогресу в розвитку суспільства.
59. Які основні цілі ставили перед собою просвітники?
60. Що стало підґрунтям формування ідеї громадянського суспільства?
61. Назвіть провідних просвітителів, їх праці.
62. Поміркуйте, які ідеї доби Відродження знайшли свої продовження у філософії Просвітництва?
63. Як вплинули ідеї просвітників на формування світогляду І. Канта?
64. Назвіть основні праці І.Канта, періоди його творчості.
65. Що об’єднує І. Канта й М. Коперніка?
66. Яка роль належить суб’єктові у формуванні об’єкта пізнання, з погляду кантіанства?
66. Які форми сприйняття розглядає І. Кант у своїй гносеології?
67. З якою метою Кант вводить поняття “a priori” й “a posteriori”?

68. Порівняйте кантівську таблицю категорій з категоріями аристотелівської логіки.
69. Що слугує вихідним принципом етики Канта?
70. Сформулюйте кантівський категоричний імператив.
71. Чому кантівський імператив слугує метанормою моралі?
72. Проілюструйте прикладами гегелівську діалектичну тріаду.
73. Чому філософську систему Гегеля називають панлогізмом?
74. Що стало приводом для розбіжностей у тлумаченні та розвитку ідей Г. Гегеля його послідовниками?
75. Чому С. К'єркегора і А. Шопенгауера називають критиками панлогізму Гегеля?
76. Опишіть три стадії розвитку «самості» у філософії С. К'єркегора.
77. Чому Ф. Ніцше називають пророком долі Європи?
78. Яку роль зіграв Ф. Ніцше у становленні аксіології?
79. Яку роль має відігравати філософія, з погляду позитивізму?
80. Яку роль відіграє праця в житті людини і суспільства, на думку К. Маркса та Ф. Енгельса?

ПИТАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЮ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

1. Розкажіть, де, коли і чому виникає філософія як систематизована форма теоретичного світогляду?
2. Поясніть, як вивчення історії світової філософії сприяє становленню особистості.
3. Назвіть і поясніть, які вміння та якості розвиває філософська дискусія?
4. Аргументуйте свою відповідь на питання: «Чи потребують сучасні українські громадяни знань з філософії?»
5. Назвіть і охарактеризуйте відомі Вам методи філософії.
6. Проаналізуйте, які філософські принципи знаходяться в основі вашого світогляду?
7. Назвіть найдавніші пам'ятки індійської літератури.
8. Прокоментуйте, як зіставляються поняття «дух, душа» і «атман» в індійській ведичній традиції.
9. Розкрийте зміст поняття “джина” в філософії джайнізму.
10. Проаналізуйте філософські проблеми, які розглядаються в текстах Упанішад.
11. Назвіть можливі шляхи виходу з сансари, які практикували давньоіндійські філософські школи.
12. Розкрийте зміст вчення про чотири шляхетні істини в буддизмі.
13. Проаналізуйте спільні для різних філософських напрямів Давньої Індії риси.
14. Прокоментуйте вислів “Усе під небом”. Чи характеризує він світогляд давніх китайців загалом чи лише певний напрям у давньокитайській філософії?
15. Назвіть передумови виникнення конфуціанства у Давньому Китаї.
16. Розкрийте значення принципу “чжун-юнь” (золота середина).
17. Проаналізуйте характеристики, покладені в основу об'єднання вчень давньогрецьких філософів у Мілетську школу натурфілософії.
18. Обгрунтуйте, чим вирізнявся Анаксимандр поміж інших “мілетців”.
19. Прокоментуйте зміст, якого надав Геракліт давньогрецькому слову “логос”.
20. Поміркуйте, який давньогрецький філософ започаткував філософську антропологію. Аргументуйте свою позицію.
21. Наведіть аргументи на захист раціоналістичної моралі Сократа.
22. Порівняйте і знайдіть спільне у сократичній масктиці та платонівському анамнезисі.
23. Прокоментуйте Платонове обгрунтування заборони приватної власності в теорії держави.
24. Прокоментуйте Аристотелеве: “Платон – мені друг, але істина – дорожча”.
25. Розкрийте зміст поняття “Бог” у філософії Аристотеля.
26. Розкрийте зміст терміна “метафізика”, введений для позначення вчення Аристотеля.
27. Наведіть приклади аргументів на захист християнства з творів апологетів.
28. Поясніть, до кого і чому зверталися перші християнські мислителі з апологією свого віровчення.
29. Поясніть, як ви розумієте вислів Тертуліана: “Вірую, тому що абсурдно”.
30. Розкрийте сутність тлумачення Св. Августином основних догматів християнства.
31. Прокоментуйте визначення Св. Августином онтологічного статусу добра і зла.

32. Поясніть, яку роль зіграли платонізм і аристотелізм у традиціях середньовічної філософії.
33. Проаналізуйте способи доказу існування Бога запропоновані Т.Аквінським.
34. Прокоментуйте способи розв'язання протистояння віри та розуму в Середньовіччі.
35. Розкрийте значення суперечки щодо буття універсалій для розвитку схоластичної філософії.
36. Назвіть чинники формування перших освітніх закладів у Європі.
37. Охарактеризуйте чинники, які зумовили інтерес до античної спадщини у XIV столітті.
38. Назвіть і проаналізуйте античні ідеї, які відродилися у філософії Ренесансу.
39. Поміркуйте, чи стало Відродження добою переходу від теоцентризму до антропоцентризму. Аргументуйте свою відповідь.
40. Поміркуйте, як змінився статус релігії в культурі Відродження.
41. Визначте світоглядні зміни, які відобразилися в концепції гуманізму.
42. Прокоментуйте тезу: «Процес секуляризації позначився на усіх соціальних сферах».
43. Обґрунтуйте назву філософської системи Гегеля – «панлогізм».
44. Поміркуйте, які світоглядні зміни принесла наукова революція. Аргументуйте свою відповідь.
45. Розкажіть, яке значення науковому прогресові надавав Ф.Бекон.
46. Поміркуйте, які наслідки мав механіцизм для історії розвитку наукового знання та зміни ставлення до природи. Аргументуйте свою відповідь.
47. Розкрийте сутність проблеми протистояння раціоналізму й емпіризму.
48. Поясніть, у чому полягає головна функція розуму в ученні просвітників.
49. Розкрийте сутність ідеї прогресу в розвитку суспільства. Проаналізуйте її філософські витоки.
50. Охарактеризуйте емоційне забарвлення, якого набуває просвітницька філософія.
51. Назвіть і охарактеризуйте основні цілі, які ставили перед собою просвітники.
52. Проаналізуйте, що стало підґрунтям формування ідеї громадянського суспільства.
53. Назвіть провідних просвітителів, їхні праці. Проаналізуйте окремі ідеї Просвітництва.
54. Поміркуйте, які ідеї доби Відродження знайшли свої продовження у філософії Просвітництва.
55. Поміркуйте, як вплинули ідеї просвітників на формування світогляду І.Канта.
56. Назвіть основні праці І.Канта, періоди його творчості.
57. Поясніть, що об'єднує І.Канта й М.Коперніка.
58. Поясніть, яка роль належить суб'єктові у формуванні об'єкта пізнання.
59. Назвіть форми сприйняття, які розглядає І.Кант у своїй гносеології.
60. Прокоментуйте мету, з якою Кант увів поняття “a priori”, “a posteriori”.
61. Порівняйте кантівську таблицю категорій з категоріями аристотелівської логіки.
62. Проаналізуйте вихідний принцип етики Канта.
63. Сформулюйте кантівський категоричний імператив.
64. Обґрунтуйте тезу про те, що кантівський імператив слугує метанормою моралі.
65. Проілюструйте прикладами гегелівську діалектичну тріаду.
66. Проаналізуйте критику гегелівського панлогізму С.К'єркегором і А.Шопенгауером.
67. Прокоментуйте тезу: «Ніцше – пророк долі Європи ХХ століття».
68. Прокоментуйте приводи для розбіжностей у тлумаченні та розвитку ідей Г.Гегеля його послідовниками.
69. Охарактеризуйте основні філософські ідеї і політичні погляди К.Маркса.
70. Дайте загальну характеристику ідей позитивізму (на прикладі праць О.Конта, Г.Спенсера чи Дж.Ст.Міла).
71. Охарактеризуйте філософські погляди на розвиток науки: емпіріокритицизм і конвенціоналізм.
72. Розкрийте сутність революційного тлумачення свідомості людини у психоаналізі З.Фрейда.
73. Визначте основні відмінності у поглядах З.Фрейда та К.Г.Юнга, Е.Фрома.
74. Охарактеризуйте основні філософські принципи прагматизму – провідного напрямку філософії у США.
75. Проаналізуйте проблему людини з погляду екзистенціалізму (на прикладі праць К.Ясперса, Ж.-П.Сартра, А.Камю).

76. Визначте проблематику, ключові ідеї та спільні риси філософування постмодерністів.

ЗАРАХУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Відповідно до «Положення про взаємодію формальної та неформальної освіти, визнання результатів навчання (здобутих шляхом неформальної та / або інформальної освіти, у системі формальної освіти) ЧНУ» <https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/poriadok-vyznannia-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriiia-fedkovycha-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-taabo-informalnoi-osvity/> у процесі вивчення дисципліни здобувачу освіти може бути зараховано до 25% балів, отриманих за результатами неформальної та / або інформальної освіти з проблем, що відповідають тематиці курсу.

ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Освітня діяльність (викладача і студента) під час вивчення навчальної дисципліни ґрунтується на принципах співпраці та академічної доброчесності. Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу під час вивчення навчальної дисципліни регламентовано:

- ✓ «Етичним кодексом Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича»
URL : <https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/etychnyi-kodeks-chernivetskohonatsionalnoho-universytetu-imeni-yuriiia-fedkovycha/>
- ✓ низкою інших нормативних документів (Положеннями, Правилами, Рекомендаціями тощо)
URL : <https://www.chnu.edu.ua/universytet/vazhlyvo/akademichna-dobrochesnist/>

Студенти несуть особисту відповідальність за випадки порушення відповідних норм, враховуючи плагіат, списування, підказування тощо. У разі виявлення академічної недоброчесності вперше – бали, зараховані студентам за виконане завдання, скасовуються. Повторна практика недоброчесності призводить до анулювання нарахованих за виконані попередні види роботи з НД балів.

Використання електронних додатків на основі ШІ вітається як сучасний інструмент для самоосвіти і виконання окремих завдань, які не передбачають самостійної усної чи письмової відповіді студентки/а на поставлене питання чи розв'язання тестового завдання, самостійного прочитання філософських праць, їхнього аналізу, розуміння та авторського (творчого) викладу результатів такої роботи студенткою/ом. У всіх інших випадках використання таких додатків без чіткого зазначення як і з якою метою вони використовувалися вважається порушенням норм академічної доброчесності.

(Див. також «Політика використання штучного інтелекту в ЧНУ ім. Ю.Федьковича» <https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polityka-vykorystannia-shtuchnoho-intelektuv-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriiia-fedkovycha/>)

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Андрущенко В. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: навч. посіб. / В. Андрущенко, Г. Волинка, Н. Мозгова та ін.; [за ред. Г. Волинки]. К. : Каравела, 2016. 368 с.
2. Ворбертон Н. Коротка історія філософії. К. : Наш формат, 2023. 224 с.
3. Киричок О. Б. Філософія: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Полтава : РВВ ПДАА, 2010. 381 с.
4. Паттон М, Кеннон К. Філософія. К : РІДНА МОВА, 2017. 176 с.
5. Рассел Б. Історія західної філософії. К., 1995.
6. Філософія: підручник / В.С. Бліхар, М.М. Цимбалюк, Н.В. Гайворонюк, В.В. Левкулич, Б.Б. Шандра, В.Ю. Свищо. Ужгород : Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. 440 с.
7. Шепетяк О., Шепетяк О. Філософія: Підручник. Львів : Місіонер, 2020. 784 с.
8. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. 2-ге вид., стер. К. : Знання, 2012. 621 с.
9. Фюрст М., Тринкс Ю. Філософія / Пер. з нім. Вахтанга Кебуладзе. Вид. друге. К. : ДУХ І ЛІТЕРА, 2019. 536 с.

Першоджерела

1. Августин Св. Сповідь. URL : <http://194.44.152.155/elib/local/sk750294.pdf>
2. Арістотель. Нікомахова етика. Переклад з давньогрецької Віктор Ставнюк. Київ : Аквілон-Плюс. 2002.
3. Арістотель. Політика. К. : Основи, 2000. (Книга третя). URL : <http://litopys.org.ua/aristotle/arist04.htm>
4. Берлін І. Чотири есе про свободу / пер. з англ. О. Коваленко. К. 1994.
5. Габермас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритості. *Філософія: хрестоматія (Від витоків до сьогодення): навчальний посібник* / за ред. акад. НАН України Л.В.Губерського. К. : Знання, 2012. URL : <https://westudents.com.ua/knigi/622-filosofya-guberskiy-lv.html>
6. Гегель. Основи філософії права, або природне право і державознавство. Переклад з німецької Романа Осадчука та Миколи Кушніра. «Юніверс». Київ, 2000. URL : https://chtyvo.org.ua/authors/Hegel_Georg/Osnovy_filosofii_prava_abo_Pryrodne_pravo_i_derzhav_oznavstvo/
7. Гегель. Феноменологія духу / Переклав з німецької Петро Таращук. Науковий редактор перекладу доктор філософських наук Юрій Кушаков. Київ: Видавництво Соломії Павличко. "ОСНОВИ". 2004
8. Гегель Г. Феноменологія духу. URL: <https://hromadalib.wordpress.com/2016/02/12/hegel-phanomenologie/>
9. Гегель Г.В.-Ф. Хто мислить абстрактно? URL : <http://blog.i.ua/user/2992672/1306877>.
10. Джеймісон Ф. Постмодернізм, або Логіка культури пізнього капіталізму. К, 2008.
11. Кант І. Естетика / Переклад з німецької Богдана Гавришківа. Львів: Аверс, 2007. 360 с.
12. Кант І. Критика практичного розуму / пер. з нім., примітки, післямова І. Бурковський. К. : Юніверс, 2004. 239 с. URL : https://chtyvo.org.ua/authors/Kant_Immanuel/Krytyka_praktychnoho_rozumu/
13. Кант І. Критика чистого розуму. Переклад з німецької та примітки Ігоря Бурковського. Київ. «Юніверс». 2000.
14. Кант І. Пролегомени до кожної майбутньої метафізики, яка може постати як наука / Переклад з німецької Віталій Терлецький. Харків: Фоліо, 2018. 288 с.
15. Кант І. Рефлексії до критики чистого розуму. Переклад з німецької й латини та примітки Ігоря Бурковського. Київ. «Юніверс». 2004.
16. Камю А. Міф про Сізіфа. Бунтівна людина. *Вибрані твори у трьох томах*. Том 3. Есе. Харків, Фоліо, 1997. 623 с.
17. Лютий Т. В. Українське ніцшеанство. URL : http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3685/Liutyi_Ukrainske_nitssheanstvo.pdf;jsessionid=C70B091B243742A7955C5804104329A6
18. Марк Аврелій. Наодинці з собою. Вид-во : Априорі, 2022. 184 с.
19. Метафізика Арістотеля (фрагмент). Джерело: Читанка з філософії. К.: Довіра, 1992. Т.1: Філософія стародавнього світу. С. 149–164.
20. Ніцше Ф. По той бік добра і зла. Генеалогія моралі. Львів: Літопис, 2022. 320 с. (Трактат перший. "ДОБРО І ЗЛО". "ХОРОШЕ І ДУРНЕ")
21. Платон: Апологія Сократа. Перекладено з давньогрецької. Харків: Фоліо, 2008.
22. Платон. Діалоги (двомовний/давньогрецька). Київ. Основи. 1999.
23. Платон. Держава. К., 2000. С. 209-239. (Міф про печеру)/ URL : <http://izbornyk.org.ua/plato/plat07.htm>
24. Платон. Крітон. *Всесвіт*. 1992. № 8. С.84–132.
25. Платон: Оборона Сократа. Переклав і пояснив Володимир Кміцикевич. Київ-Ляйпціг. Українська Накладня. 1983.
26. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги. Київ : "Основи", 1994.
Т. 1 : У полоні Платонових чарів / пер. з англ. О. Коваленко. 1994. 444 с. URL : https://chtyvo.org.ua/authors/Popper_Karl/Vidkryte_suspilstvo_ta_oho_vorohy_Tom_1.pdf
Т. 2 : Спалах пророцтва: Гегель, Маркс та його послідовники / пер. з англ. О. Буценко. 1994. 494 с.

27. Тіт Лукрецій Кар. Про природу речей [уривки]. Переклад М.Зерова. Джерело: Антична література: Хрестоматія. Упорядник О.І.Білецький. К.: Радянська школа, 1968 (2-ге видання). 612 с. С.: 407-415.
28. Ролз Дж. Теорія справедливості. К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи». 2001. 822 с.
29. Сартр Ж.П. Екзистенціалізм – це гуманізм. *Філософія: хрестоматія. (Від витоків до сьогодення)*. К. : Знання, 2012. С. 206-216. URL : <https://westudents.com.ua/knigi/622-flosofya-guberskiy-lv.html>
30. Фуко Мішель. Археологія знання / Переклав з французької Віктор Шовкун. Київ. Видавництво Соломії Павличко. «ОСНОВИ». 2003. URL : https://chtyvo.org.ua/authors/Foucault_Michel/Arkheolohiia_znannia/
31. Фуко М. Наглядати і карати: народження в'язниці. Вид-во : Komubook, 2023. 452 с.
32. Хосе Ортега-і-Гасет: життя, історичний розум і ліберальна демократія : монографія / Заг. ред. М. Марчук, Х. Болардо. Чернівці, 2017.
33. Юстин Мученик Філософ. Апологія Перша. Режим доступу: http://er.ucu.edu.ua/bitstream/handle/1/781/%D0%9A%D1%96%D0%B4%D0%BD%D1%96%D0%B9_%D0%AE%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%20%D0%A4%D1%96%D0%BB%D0%BE%D1%81%D0%BE%D1%84.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека ім. В.Вернадського <http://www.nbu.gov.ua/>
2. Наукова бібліотека Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича <http://library.chnu.edu.ua/?page=ua/02infres/01elcat> (Електронний каталог)
3. Чернівецька обласна універсальна наукова бібліотека ім. М. Івасюка (Онлайн послуги) <http://www.library.cv.ua/onlajn-poslugy>
4. Інститут філософії НАН України імені Григорія Сковороди <http://www.filosof.com.ua/>
5. Електронна бібліотека Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України https://www.filosof.com.ua/elektronna_biblioteka
6. Бібліотека ім. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка <http://lib-gw.univ.kiev.ua/>
7. Найвидатніші філософи світу та України <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/dict.html>
8. Веб-сторінка часопису «Sententiae» <https://sententiae.vntu.edu.ua/index.php/sententiae>
9. Веб-сторінка журналу «Філософська думка» <https://dumka.philosophy.ua/index.php/fd>
10. Веб-сторінка часопису «Софія» <https://sophia.knu.ua/index.php/sophia/issue/archive>
11. Веб-сторінка Наукового Вісника ЧНУ ім. Ю. Федьковича <http://www.philosophy.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/03publications/08ukr>
12. Веб-сторінка часопису «Антропологічні виміри філософських досліджень» <http://ampr.diit.edu.ua/>
13. Open and free content on JSTOR and Artstor <https://about.jstor.org/oa-and-free/>
14. PhilPapers <https://philpapers.org/>
15. Історія філософії – сторінка на сайті ЧНУ «Електронне навчання» <https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=2107>